

Niet blij mee

Sunday 08 March 2009

Het kon niet uitblijven. De discussie tussen creationisten en evolutionisten is weer opgelaaid in dit jaar van Calvijn en Darwin. Andries Knevel kwam in een proces van coming out en Rondom Tien praat over Evolutie of Refolutie. Het foldertje 'Evolutie of schepping' viel met honderdduizenden door de Nederlandse brievenbussen. En met dat foldertje ben ik niet blij.

Schleiermacher (1768-1834) heeft eens geschreven: "Soll der Knoten der Geschichte so auseinandergehen: Das Christentum mit der Barbarei, und die Wissenschaft mit dem Unglauben?" Aan dit beroemde citaat moet ik steeds denken als ik de creationisten bezig hoor die zulke foldertjes schrijven. Theologie op haar smalst. Alleen de titel al: Evolutie of schepping. De schrijver bedoelt natuurlijk: Evolutionisme of scheppingsgeloof. Scheppingsgeloof en evolutie sluiten elkaar namelijk helemaal niet uit. Evolutie betekent gewoon 'ontwikkeling' - niet meer en niet minder. Je moet wel stekeblind zijn om over het hoofd te zien, dat er in de natuur ontwikkeling zit. Dat olifanten en mammoeten op elkaar lijken kan een kind zien. Mammoeten bestaan echter niet meer. Als we voor de keuze schepping of evolutie geplaatst worden, hoeven we niet te kiezen. Het is een vals dilemma. Het is voor de gelovige alletwee waar. Evolutionisme daarentegen is wat anders. Daarin wordt het evolutiedenken verabsoluteert. Elk -isme verabsoluteert. Evolutionisme is de pertinente ontkenning van het geloof in de Schepper. Het is het systematisch ontkennen dat er in en achter onze werkelijkheid een geheimenis schuilgaat dat wij God noemen of als u het wat filosofischer uit wilt drukken: de Grond van het zijn.

Het foldertje is werkelijk tenenkrommend. Halve waarheden, onzorgvuldigheden en ook verdachtmaking. In de eerste plaats wordt gesteld dat onze gedachten de bril zijn waardoor we naar de feiten kijken. Dat is dus niet waar. Onze zintuigen zijn de bril waardoor we naar de wereld kijken. De psychologen leren ons dat wij onze gevoelens en gedragingen veeleer laten afhangen van onze gedachten dan van de feiten of gebeurtenissen zelf - zo reeds Epictetus in zijn Encheiridion - maar dat is iets anders. Er kan sprake zijn van gerichte belangstelling of kennis van zaken. Daarom ziet een boswachter in het bos meer dan een stadsjongetje. Ook kan er sprake zijn van vooringenomenheid. Zo kunnen we gelovig of ongelovig naar de dingen kijken. Dat geeft ons echter niet het recht om van de perceptie te zeggen dat de gedachten de bril zijn waardoor we naar de feiten kijken. Het is gewoon psychologisch incorrect.

Dan wordt er over 'soorten wetenschap' gesproken. Het onderscheid wordt gemaakt tussen technische wetenschap en historische wetenschap. Een simplificatie waar de wetenschapstheoreticus niet enthousiast van zal worden. Het leidt tot falsificatie. Het ware beter geweest om van exacte wetenschappen te spreken. De schrijver is blijkaar ook vergeten dat er - om maar eens een voorbeeld te noemen - door de paleontologen ook gebruik gemaakt wordt van techniek. Wat dacht u van de radiometrische (C14-) methode bij dateringen?! Om dan vervolgens met de Vikingen aan te komen die voor onze schoolkinderen rovers zijn en voor Zweedse kindertjes dappere avonturiers, slaat als een tang op een varken.

Onder het kopje "een paar feiten" wordt in de folder ingegaan op fossielen en aardlagen. Bij wat hier te berde gebracht wordt zal elke bioloog, geoloog of paleontoloog meewarig het hoofd schudden. Laat die Christenen maar. Ze zijn niet wijzer! Onlangs las ik het boek 'Geleerd & gelovig' onder redactie van Cees Dekker. Daarin schrijft Sander van Doorn, specialist in evolutiebiologie en afkomstig uit reformatorische kring: "Toen ik het scheppingsverhaal voor het eerst met de nieuwe bril van een genuanceerder bijbelinterpretatie ging lezen, verloor het niets aan betekenis. Integendeel, nu ik me niet meer blind staarde op de natuurwetenschappelijke aspecten, ontdekte ik de boodschap die het scheppingsverhaal in zich draagt..." (p. 49) Wanneer zullen de creationisten eindelijk eens gaan begrijpen dat Genesis 1 geen natuurwetenschappelijk verslag is, maar een geloofsbelijdenis. Wanneer zullen zij eindelijk eens gaan zien, dat de bijbel diverse literaire genres kent met verschillend soortelijk gewicht en dat het bij het mythologisch materiaal uit Genesis 1-11 niet om sprokjes gaat, maar om 'tot verhaal verdichte waarheden' (Bultmann). De waarheid van Christus' kruisdood en opstanding is helemaal niet afhankelijk van de historiciteit van Genesis 1-11. Ik heb lange tijd gedacht dat we deze discussie gehad hadden. De laatste tijd neem ik echter nogal wat regressie waar. Het lijkt wel alsof

we opnieuw moeten beginnen... Lang geleden heb ik eens een predikant horen beweren dat God de fossielen had ingeschapen om het geloof van de mensen op de proef te stellen. Triest. Zijn catechisanten kregen niets mee om zich voor het forum van de wetenschappen te kunnen verantwoorden. Hij maakte ze niet weerbaar maar kwetsbaar.

Midden in dit 'wetenschapsvijandige' klimaat komt de folder dan ineens met de tweede hoofdwet van de thermodynamica, overigens zonder die naam te noemen: Van een volledig geïsoleerd systeem kan de entropie (maat voor de wanorde) alleen maar toenemen. Hier mag de wetenschap nu ineens wel een bijdrage leveren aan het bewijs dat de aarde er niet vanzelf gekomen is. Er wordt gesuggereerd dat de kosmos er nooit had kunnen zijn als God Zijn input aan energie niet gegeven had. Het probleem met dit soort analogieën is, dat het daarin vaak over appels en peren gaat. Tenslotte wordt 'meneer Haeckel' (1834-1919) nogal lelijk 'weggezet'. Prof. Ernst Haeckel was een Darwinist. Dat is waar. En zijn recapitulatietheorie is een paar flinke stappen te ver (wikipedia). Maar dat hij zijn studies alleen maar deed om het scheppingsgeloof te ondermijnen gaat ook een paar stappen te ver. Uitkomsten van de wetenschap vragen om theologische reflectie en antwoorden. Dat is niet verkeerd. Het is juist een uitdaging.

Ik geef de schrijver(s) van 'Evolutie of schepping' in overweging om een theologische methode te kiezen waarin niet op voorhand wetenschap en bijbelse boodschap als elkaars vijanden gepostuleerd worden. Bijvoorbeeld de correlatiemethode van Paul Tillich. U zult zien: Het wordt er alleen maar mooier op en minder krampachtig. En neem ook eens kennis van wat Cees Dekker zegt in de inleiding van 'Geleerd & gelovig' p. 9: "Ik hoop dat dit boek een verdere stimulans zal zijn om de ouderwetse misvatting te laten varen dat wetenschap en het christelijk geloof strijdig zijn met elkaar. Wetenschapstheoretici hebben dit idee al lang losgelaten, maar onder het grote publiek blijft dit een hardnekkig misverstand dat slechts moeizaam lijkt te verdwijnen."

Tags: evolutie; evolutionisme; schepping; scheppingsgeloof; evolutie of schepping